

Nr 4.

Godkänd av första kammaren den 30 september 1939.

Godkänd av andra kammaren den 30 september 1939.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för reglering av prisbildningen på stenkol m. m.

(Första särskilda utskottets utlåtande nr 1.)

Till KONUNGEN.

I en den 15 september 1939 dagtecknad proposition, nr 15, har Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, *dels* hemställt om riksdagens bemyndigande att träffa avtal, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i nämnda protokoll anförts, med en särskilt bildad importörsorganisation, *dels* ock föreslagit riksdagen att å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. under sjunde huvudtiteln för Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder upptaga ett anslag av, förslagsvis, 20,000,000 kronor.

Det är uppenbarligen i nuvarande läge av stor vikt, att nödvändiga åtgärder vidtagas till förebyggande av en inflationsartad allmän prishöjning. Uppmärksamhet måste härvid ägnas det skadliga inflytande, som under rådande oroliga förhållanden på varumarknaden kan utövas av prisstegringar på importvaror, vilka, såsom stenkol och koks, på grund av sin återverkan på prisbildningen å industriprodukter samt på levnadskostnaderna måste anses intaga en nyckelposition i prishänseende.

De prisstegringstendenser för stenkol och koks, som enligt riksdagens vederbörande utskott meddelade uppgifter framträdde strax efter krigsutbrottet, voro av sådan art, att omedelbara åtgärder måste vidtagas. De i detta läge träffade dispositionerna, vilka i samband med framläggandet av föreliggande proposition erhållit en fastare utformning genom införandet av en importreglering och organisation av den inhemska kolmarknaden, synas ha utövat ett gynnsamt inflytande. Regleringsåtgärderna ha numera fullföljts genom bildandet av den avsedda importpoolen, Svenska kolimportörers förening av 1939 u. p. a., med vilken kolnämnden jämlikt sin instruktion, under förbehåll av riksdagens godkännande av Kungl. Maj:ts i propositionen framställda förslag, träffat avtal av den innebörd som framgår av propositionen. Vad sålunda förekommit ger ej riksdagen anledning till erinran.

Vad angår den blivande prisutvecklingen för stenkol och koks, synes man, om fri prisbildning hade tillåtits, ha måst räkna med en prisstegring med starka spekulativa inslag. Även av andra skäl skulle dessa priser ännu någon tid ha legat över sin på längre sikt sannolika nivå. Syftet med de nu föreslagna åtgärderna är i första hand att bryta udden av dylika prisstegringstendenser och förhindra, att dessa komma att öva ett icke önskvärt inflytande på den inhemska prisutvecklingen.

Bland de kostnadsstegringar som påverka den på längre sikt sannolika prisnivån för kol påkallar enligt riksdagens mening den inträdda frakthöjningen särskild uppmärksamhet. Med avseende å denna har riksdagens vederbörande utskott inhämtat, att förslag kommer att föreläggas Kungl. Maj:t i syfte att krigsriskerna för infrakt av kol överflyttas på staten. Tillika har utskottet inhämtat, att åtgärder övervägas ägnade att förebygga, att i priset på kol i svensk importhamn kommer att ingå täckning för oskäligen vinst på fraktfart, vare sig direkt eller indirekt till följd av en höjning av tonnagesärderna. Genom dylika åtgärder kommer ökningen i fraktkostnaden att väsentligt reduceras och därmed även kostnaden för kol i svensk hamn att sänkas under sin eljest sannolika höjd.

Riksdagen finner skäl förelägga att kontroll övas över det sätt på vilket den prisstegring, med vilken man även efter ovan nämnda begränsning av fraktkostnaderna måste räkna, får återverka på den allmänna prisutvecklingen. En prisstegring av detta slag kan nämligen, om den är av väsentlig omfattning och tillåtes inträda oförmedlat, befaras försvåra åtgärder till förebyggande av en försämring av penningvärdet. I vad mån och vid vilken tidpunkt prisstegringen bör få tränga igenom på den svenska marknaden måste enligt riksdagens mening bli beroende även av den allmänna prisutvecklingen. Sedan läget på importmarknaden klarnat och verkningarna av att staten helt eller delvis övertagit krigsriskerna för kolfrakter hunnit göra sig gällande, torde en sådan prissättning böra eftersträvas, att statens kostnader i övrigt för kolregleringen hållas inom så tränga gränser som möjligt. Det synes ännu vara för tidigt att i detta hänseende ange mera bestämda riktlinjer, men riksdagen förutsätter, att frågan snarast möjligt förelägges riksdagen för förnyat övervägande.

Beträffande kol för industriens behov gäller enligt Kungl. Maj:ts förslag, att licenser skola lämnas för import för egen förbrukning. I propositionen förutsättes, att industrien skall kunna inköpa kol jämväl genom poolens förmedling. I detta sammanhang uttalas, att de priser poolen håller icke behöva vara enhetliga för alla delar av marknaden och att vid eventuell prisdifferentiering hänsyn bör tagas till regleringens syfte att bryta importprisstegringens återverkan på den allmänna prisutvecklingen inom landet. Vid försäljning till underpris till industriföretag borde garantier krävas mot oskäligen produktprisstegring.

Riksdagen har icke kunnat undgå att känna betänksamhet inför tanken på försäljning av kol till olika industrier till olika priser. När det gäller varor med central ställning i landets försörjning, synes dock icke rådligt att utesluta

möjligheten därtill, ehuru en dylik mellan olika industrier differentierad pris-sättning förutsätter ömtåliga och tekniskt svårbedömbara avvägningar och följaktligen bör tillgripas endast när synnerliga skäl därför tala.

Under hänvisning till det anförda har riksdagen ansett sig böra bifalla propositionens förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa avtal med kolimportorganisationen.

Riksdagen övergår härnäst till frågan om anvisande av medel för de utgifter, som till följd av avtalet med svenska kolimportörers förening av 1939 u. p. a. kunna komma att åvila statsverket.

I anledning av propositionen nr 235 till årets lagtima riksdag godkände riksdagen ett förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för innevarande budgetår. Genom beslut den 26 augusti 1939 har Kungl. Maj:t sedermera fastställt den av riksdagen sålunda godkända beredskapsstaten att lända till efter rättelse såsom förskottsstat. Å den tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, som förelagts riksdagen genom propositionen nr 1, ha medel äskats bland annat för täckning av engångsutgifter, vilka redan beslutits av Kungl. Maj:t med stöd av den av årets lagtima riksdag lämnade beredskapsfullmakten. Samtidigt har Kungl. Maj:t genom propositionen nr 2 föreslagit riksdagen förklara, att den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet i viss ändrad utformning. Sistnämnda förslag innebär, att en ny finansfullmakt skulle lämnas Kungl. Maj:t.

Enligt den nu förevarande propositionen skola utgifterna, som avtalet med kolimportorganisationen kan åsamka statsverket, bestridas från ett genom propositionen äskat anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder. Å anslaget skulle jämväl avföras framdeles eventuellt tillkommande nya utgifter med samma syftning som de nu ifrågavarande. Även ersättningar för rekvisition enligt allmänna förfogandelagen skulle utgå av det nya anslaget, i den mån ersättningarna avse förfoganden för civila ändamål.

Riksdagen, som anser erforderligt att under rådande förhållanden en ny finansfullmakt lämnas Kungl. Maj:t men ännu icke kunnat taga ställning till utformningen av den reviderade förskottsstat, som genom propositionen nr 2 underställts riksdagens prövning, besluter att upptaga även ovannämnda, av Kungl. Maj:t äskade anslag å den förskottsstat, vilken blivit fastställd den 26 augusti 1939.

Det nya anslaget har i propositionen beräknats till ett belopp av 20 miljoner kronor. Riksdagen finner icke anledning till erinran häremot.

I detta sammanhang må slutligen påpekas, att i propositionen jämväl upptagits till behandling en fråga rörande redovisning av vissa kostnader för förstärkning av den personella försvarsberedskapen. Riksdagen återkommer framdeles till detta spörsmål.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att med svenska kolimportörers förening

av 1939 u. p. a. träffa avtal av den huvudsakliga innebörd, som framgår av statsrådsprotokollet över finansärenden den 15 september 1939; *dels ock* å den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskottsstaten under sjunde huvudtiteln för *Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder* upptagit ett anslag av, förslagsvis, 20,000,000 kronor.

Stockholm den 30 september 1939.

Med undersåtlig vördnad.
